

КУЛТУРНИ ПРЕДЕО

ЗБОРНИК РАДОВА

VII КОНФЕРЕНЦИЈА

ЗВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Београд, 2016. године

VII KONFERENCIJA
KULTURNI PREDEO

ОРГАНИЗАТОР

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Установа културе од националног значаја

НАУЧНО-СТРУЧНИ ОДБОР

Проф. др Владимир Мако

Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Проф. др Иван Рашковић

Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Проф. др Марија Маруна

Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Доцент др Драгана Ћоровић

Универзитет у Београду, Шумарски факултет

Др Марина Павловић

независни истраживач

Нела Мићовић

Директор Завода за заштиту споменика културе града Београда

Вера Павловић Лончарски

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Нада Живковић

Завод за заштиту споменика културе града Београда

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Александра Шевић

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Нада Живковић

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Јасна Цветић

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Саша Михајлов

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Ивана Весковић

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Насловна страна - фотографије: Ален Драгојевић

Завод за заштиту споменика културе града Београда

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ ГРАДА БЕОГРАДА

КУЛТУРНИ ПРЕДЕО

ЗБОРНИК РАДОВА

VII КОНФЕРЕНЦИЈА

Београд, 2016. године

ИЗДАВАЧ

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Установа културе од националног значаја

ЗА ИЗДАВАЧА

Нела Мићовић, директор
Завод за заштиту споменика културе града Београда

УРЕДНИК

Нада Живковић

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКО УРЕЂЕЊЕ

Јасна Цветић

САДРЖАЈ

7 Предговор

ЗАШТИТА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА И ПРИРОДНОГ ОКРУЖЕЊА

- Александра М. Дабижић
- 11 **Гардош – културни предео Београда и дунавског слива**
- Неда Кнежевић
- 28 **(Пре)познавање
Музеј „25. мај“**
- Владимир Бојковић
- 42 **Објект Дома револуције (1976-2016) у урбаном предјелу Никшића**
- Ксенија Стевановић
Тихомир Дражић
- 53 **Бебића Лука – живи етно музеј**

НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ВРЕДНОСТИ

- Ивана Лукић
- 63 **Улога концепта „звучног пејзажа“ у остваривању естетског квалитета
културног предела**
- Небојша Фотирић
Бојана Јерковић
Игор Рајковић
- 73 **Културни предео и естетика архитектуре туристичких објеката**
Савремени аспекти пројектовања туристичких објеката - екстензија
садржаја хотела „Бабе“ на Космају
- Игор Рајковић
Ана Зорић
Небојша Фотирић
- 82 **Слободно време и културни предео**
Пројектантски потенцијали (ре)креације напуштених простора на примеру
Топчидерске летње позорнице

УПРАВЉАЊЕ РАЗВОЈЕМ

- Нинослав Ћирић
Ана Станојевић
- 93 **Маргинализација руралних културних предела Србије и могућности њихове одрживе регенерације кроз примену добре праксе из Европе**
- Нинослав Ћирић
Ана Станојевић
- 104 **Виногради и винарије јужног винског региона Србије као утицајни елементи културних предела и њихов значај**
- Александра Угриновић
- 116 **Заштитне конструкције у функцији презентације остатака античког наслеђа**

ПРАВНА РЕГУЛАТИВА И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

- Соња Костић
- 131 **Заштита предеоних вредности у стратешким планским документима Београда**
- Марија Каличанин-Крстић
Марко Грковић
- 143 **Археолошко наслеђе у склопу Европске конвенције о пределу**

ПРЕДГОВОР

Културни предео је тема овогодишње конференције о културном наслеђу која се седму годину заредом одржава у организацији Завода за заштиту споменика културе града Београда.

Одржавање Конференције и публикавање Зборника радова омогућила је Градска управа Града Београда - Секретаријат за културу уз подршку Министарства културе и информисања Републике Србије на чему смо им захвални.

Глобално прихваћен и институционализован интегрални конзерваторски приступ, у ширем контексту нераздвојан сегмент одрживог развоја, ставио је културни предео у жижу интересовања стручне јавности.

Поједини представници европске културне елите дуго су са подозрењем гледали на принцип интегралног приступа заштити, односно прихватања културног предела као врсте наслеђа, сматрајући га спекулацијом за којом посежу земље које немају такозвано класично наслеђе.

Међутим, доктрина одрживог развоја, у својој антропоцентричности усмерена, пре свега, на добробит човека, подразумева бригу о његовом свеукупном окружењу. Човек зависи од природе и здравих екосистема једнако као од квалитетних социјалних релација и њихових продуката. То значи да културни предео, који према Европској конвенцији о пределу означава „одређено подручје, онако како га виде људи, чије су карактеристике резултат међусобног деловања природних и/или људских фактора“, постаје „кључни елемент квалитета индивидуалног и друштвеног благостања, а његова заштита и планирање права и одговорности свих“.

У времену транзицијске стихије културни предео је у стању сталног ризика од неодговарајуће, неконтролисане урбанизације, дерурализације и неравномерних демографских кретања. Циљ Конференције је да укаже на опасности и допринесе прихватању културног предела као квалитетно прихватљивог модела за решавање проблема заштите, како материјалног, тако и нематеријалног културног наслеђа, и сходно томе да се у пракси третира као глобални, а не као збир појединачних ресурса. Истовремено, намера је да се укаже на неопходност прихватања термина у области законских прописа у сврхе целовитијег и адекватнијег односа према овој врсти наслеђа.

Још једном се захваљујемо учесницима, посебно ауторима радова, рецензентима и члановима Научностручног одбора и надамо се да ће и ова Конференција као и Зборник радова наићи на одобравање научне, стручне и шире јавности, те да ће својим квалитетом омогућити да наставимо са успешним радом на трансферу знања и искуства.

Уредник

ЗАШТИТА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА И ПРИРОДНОГ ОКРУЖЕЊА

КУЛТУРНИ ПРЕДЕО

ЗАШТИТА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА И ПРИРОДНОГ ОКРУЖЕЊА

Игор Рајковић
Ана Зорић
Небојша Фотирић

СЛОБОДНО ВРЕМЕ И КУЛТУРНИ ПРЕДЕО

Пројектантски потенцијали (ре)креације напуштених простора на примеру Топчидерске летње позорнице

Апстракт

Рад истражује могућности оживљавања напуштених простора кроз пројектантски аспект тумачења њихових вредности у савременом контексту. Ослањајући се на теоретска упоришта, простори који припадају прошлом времену, култури и стилу, осим вредности наслеђа коју у савременом контексту имају, поседују и специфичне вредности које се уочавају у односу на корисника. Урушавање и аконтекстуализација производе естетику изражених емоционалних и чулних ефеката задовољства, што подстиче рекреативни карактер као потенцијал оживљавања ових простора.

Летња позорница на Топчидеру, грађена према пројекту архитекте Рајка Татића 1947. својевремено је представљала архитектонски и урбанистички изазов. У склопу комплекса Топчидерске шуме, на локацији некадашњег каменолома (мајдана), била је осмишљена као отворена летња сцена за одржавање културних манифестација и окупљање људи. Овај, нажалост данас запуштен простор, и даље обилује архитектонским вредностима свог времена и ауторског дела, али и поставља питање положаја и значаја културе и њеног наслеђа у условима данашњице. Са друге стране, према теоријама културе и естетике, запуштеност и оронулост у природном контексту, наглашавају поједине карактеристике које обнову овог простора могу усмерити ка рекреативном карактеру. Девастираност летње сцене унутар парковске целине Топчидер може нас подсетити на амбијенте енглеских вртова 18. века, покреће идеју препуштања природи и подстицања чулног и емоционалног реаговања на ефекте рушевине у савременом контексту. Некада простор културних дешавања сада постаје носилац естетских искустава задовољства и одмора и отвара потенцијал ка савременом пројектантском тумачењу архитектуре слободног времена.

Рад се базира на резултатима студентских истраживања на предмету Рекреативни садржаји - Савремени Пројектантски Аспекти, на мастер студијама Архитектонског факултета Универзитета у Београду, на тему која покушава да протумачи везу отвореног простора и слободног времена. Идеја савременог схватања рекреације на локацији Топчидерске летње позорнице покреће креативне приступе осавремењавања и очувања напуштене архитектуре. Ослањајући се на вредности наслеђа, али и препознате специфичности контекста, истраживање кроз пројекат отвара питања значаја, тумачења, адаптације, реконструкције и доградње, као и третирања културног предела у условима савременог окружења.

Кључне речи: рушевине, рекреација, природа, архитектура слободног времена

Igor Rajković
Ana Zorić
Nebojša Fotirić

LEISURE TIME AND CULTURAL LANDSCAPE

Design resources for (re)creation of abandoned spaces in the case of the Summer Theatre Stage in Topčider

Abstract

Abstract

The paper explores possibilities for abandoned spaces revival using the design approach of interpreting their values in contemporary context. Referring to theoretical grounds, spaces, belonging to the past time, culture and style, beside value of heritage in contemporary context, have specific values, recognized in relation to the user, too. Devastation and de-contextualization of these areas produce the aesthetics of emotional and sensory effects of satisfaction, which encourages recreational character as a potential for revival of these areas.

Summer Theatre Stage in Topčider, built in 1947, according to architect's Rajko Tatić project, represented the architectural and urban challenge of a time. As a part of the Topčider forest complex, it was designed as an open summer scene for cultural events and people's gatherings, and located in the area of a former quarry. Today unfortunately neglected, this area still manifests architectural values of that time and its author's mark, but also asks a question about the position and importance of culture and its heritage today's terms. On the other hand, according to the cultural and aesthetic theories, marginalization and decrepitude, placed in a natural context, emphasize some characteristics that direct restoration of this space towards a recreational character. Devastated state of the Summer scene in the garden area of Topčider can remind us of 18th century English gardens ambience, and initiate the idea of releasing nature and stimulating sensory and emotional reactions to the ruin effects in the modern context. Once a space of cultural events, it now becomes a pleasure and relaxation aesthetic experience carrier, forming a potential for modern design interpretation of leisure time architecture.

The paper is based on the results of student's research following the Recreation - Contemporary Design Aspects class, as a part of the Master studies at the University of Belgrade Faculty of Architecture, theme trying to interpret the relationship of open space and leisure time. Modern understanding of recreation at the area of Summer Theatre Stage in Topčider, forms creative approaches to modernization and preservation of abandoned architecture. Relying on the heritage value and recognized context specifics, through project, research opens the questions of significance, interpretation, adaptation, and reconstruction, as well as the treatment of cultural landscape in contemporary surroundings.

Key words: ruins, recreation, nature, architecture of leisure time

Методологија

Рад истражује могућности оживљавања напуштених простора кроз пројектантски аспект тумачења њихових вредности у савременом контексту, ослањајући се на истраживања студената на програму Рекреативни садржаји - Савремени Пројектантски Аспекти, на мастер студијама Архитектонског факултета Универзитета у Београду. Циљ наставе је развој пројектантских вештина, са тежиштем на дефинисању рекреативних садржаја у функцији слободног времена, у односу на специфичности задатог контекста. Ослањајући се на историјску и просторну анализу задате локације Топчидерске летње сцене, као и на сопствени субјективни доживљај, студенти испитују значење локације у условима савременог живота и начин на који се њени препознати потенцијали остварују у пројектантском процесу. Одабрана локација истраживања, о којој ће у наставку рада бити више речи, услед историјских и концептуалних специфичности са једне стране, и стања у коме се налази у условима данашњице, са друге стране, отвара проблематику тумачења потенцијала у односу на постављене аспекте, ослањајући се како на теоретска упоришта, тако и појединачна истраживања кроз пројекат (researchbydesign).

Историјска анализа

Летња позорница на Топчидеру, грађена према пројекту архитекте Рајка Татића 1947. године, својевремено је представљала архитектонски и урбанистички изазов.¹ У склопу комплекса Топчидерског парка, на локацији некадашњег каменолома (мајдана), била је осмишљена као отворена летња сцена за одржавање културних манифестација и окупљање људи. Основна намера била је искоришћавање локације посебних природних, али и урбаних вредности, будући да се ради о јединственом делу природног комплекса унутар града, у сврхе промовисања просперитета и модернизације кроз неговање културних вредности. Освртом на стваралаштво архитекте Рајка Татића, кога одликује одмереност академске традиције и поштовање фолклорног наслеђа², овај аутентични природни амбијент обогаћен је једнако специфичним концептом летње сцене. Поред присутних елемената традиције, пројекат одликује уклопивост, лакоћа, скулптуралност у просторном доживљају и изузетна акустичност.³ Као такав, комплекс изузетних природних потенцијала употпуњен је својеврсном интерпретацијом традиционалних елемената у архитектонској целини и пројектантском намером да привуче што већи број корисника, обједињујући садржаје културе, коју омогућава сцена и садржаје активне и пасивне рекреације, које подразумева сама локација. Пројектантска реакција, под утицајем тадашњег културног контекста, али и субјективног става аутора, отелотворује идеју спајања културних, едукативних, релаксирајућих и других садржаја у једну програмску групу

везану за одређени простор и још тада иновативно отвара питање тумачења садржаја слободног времена и архитектуре која се за њих везује. Новонастала просторно-програмска целина Топчидерске позорнице, на основу закљученог може се сврстати у тадашњу архитектуру слободног времена.

Ослањајући се на претходну историјску анализу контекста настанка, специфичности локације и намере пројектанта, простор летње сцене стиче јединствен карактер са аспекта прошлости. Узимајући у обзир историјске промене у наредном периоду и кратак век предвиђене улоге пројекта, отвара се такође занимљиво гледиште са аспекта данашњице, у којој њена првобитна функција и статус нису дословно остварени, а њено стање подлеже запуштености и девастацији. То стање поставља питање положаја и значаја културе и наслеђа у условима данашњице. Насупрот томе, оно отвара тумачење система вредности и потреба савременог друштва, које овако изгубљене просторе, кроз пројектантско, креативно деловање може трансформисати до прилагодљивог и прихватљивог облика. Нажалост, првобитна намена овог простора је замрла захваљујући помереним системима вредности и претворила га у рушевину. Међутим, девестирано стање и немар су овом архитектонском делу омогућили спонтаност у комуникацији са потенцијалним корисником. Нови начин употребе простора, препознат од појединаца, усмерава размишљање ка скривеним потенцијалима и могућностима за нови живот.

Теоретска тумачења историјских, просторних и амбијенталних вредности

Топчидерска летња сцена у савременом контексту може се тумачити као рушевина, хетеротопија, место у процесу нестајања као запуштен сегмент урбаног ткива који пропада. Ово препознато ауторско дело носи уткано архитектонско обележје свог времена, али и нове специфичности и вредности које се препознају данас. Ослањајући се, пре свега, на опште карактеристике и тумачења оваквих простора, а затим и на локалне специфичности, ова теоретска анализа има за циљ да открије и објасни правце развоја креативних тумачења и реаговања.

Разумевајући локацију Топчидерске летње сцене као рушевину у савременом контексту, потенцијали њеног доживљаја у општем смислу ослањају се како на емпиристичке и естетичке теорије 18. века, тако и феноменолошке теорије које објашњавају њену улогу данас. Још од најранијих периода овакве појаве доводе се у везу са специфичношћу доживљаја који провоцира чулност и различите емоције,⁴ о чему сведочи и тема пропадања и нестајања архитектуре у уметности. Мотив нестајања везује се за романтичарски приступ, чиме ова тема добија важан смисао у контексту живописности, чулности, амбијенталности. Као неизоставан део романтичарских

вртова, улога рушевине приписује се појачању чулног и емоционалог реаговања значајног за садржај врта као својеврсног рекреативног простора.⁵ Символика нестајања, која уноси немир са једне стране, на супрот томе провоцира осећај смирења, препуштања и релаксације симболишући стапање са природом, са друге. Овај контраст осећања објашњен је концептом сублимног, који Бурке (EdmundBurke) разрађује у студијама естетике.⁶ Објашњавајући сублимно као истовремено присуство лепог, узвишеног, и мистериозног које појачава емоционалну реакцију и доживљај уметничке вредности, овакви простори поседују снагу да нагласе доживљај постојеће специфичне слике и амбијента. Ово је разлог због кога се напуштени простори доживљавају на посебан начин, кроз појачану питорескност и разнолика значења.

Са друге стране, феноменолошке теорије, које тумаче овакве просторе као појаве у односу на услове савременог окружења, потенцирају идеју аконтекстуалности и другости као основну вредност. То су простори који акумулирају време и искуства, слојевито их преклапајући са карактером који већ сами по себи поседују. Овај карактер неприпадности реалном контексту (без обзира на физичку лоцираност унутар њега) и разноликости значења Фуко (Michele Foucault) назива хетеротопијом, која по њему има моћ да на јединствен начин прихвати различите просторе, програме и локације које су неспојиве једне са другима.⁷ Елемент врта, који повезује са њима, за разлику од претходно поменутог симбола сједињавања са природом и базичног значења рекреативног садржаја слободног времена, овде тумачи као фактор сједињавања разнородних елемената.⁸ Дакле, већ у опису хетеротопије говори се о многострукости функција и значења обједињених у оквиру једног простора који се у даљој анализи доводе у везу са активностима слободног времена које повезују културу, едукацију, рекреацију и релаксацију.

Савремене теорије културне географије, које објашњавају спонтане процесе у граду кроз везу простора и социо-културног контекста, карактер ових места сматрају основном вредношћу у контексту убрзаног развоја града и урбаног живота смањене чулности и разноврсности.⁹ Тако окарактерисани они постају простори критичког посматрања савременог окружења, који подстичу развој посебних идеја и реаговања.¹⁰ У пракси, ова појава обично је препозната кроз освајање напуштених подручја активностима уметничког (галерије, сликање графита), рекреативног (спортске активности, паркови) и едукативног карактера (радионице, предавања).¹¹ Није случајно што управо овакви простори постају привлачнији за одвијање наведених активности, што се везује за све претходно анализирани потенцијале њиховог општег тумачења. Поред тога, специфичне локалне вредности и њихово субјективно препознавање у креативном процесу, отварају потпуно нова и слободна тумачења културних вредности у савременом граду, са могућношћу њиховог наглашавања или трансформације кроз пројектантске методе.

Студија случаја

Препознате и описане специфичности локације Топчидерске летње сцене, чија анализа отвара проблем статуса културног наслеђа у савременом контексту, кроз креативни приступ добија различите интерпретације као потенцијалне одговоре на поменути проблем. Пројектантска истраживања студената на Архитектонском факултету у оквиру програма Рекреативни садржаји - Савремени Пројектантски Аспекти, на практичан начин покрећу неколико важних питања: значење и третирање културног наслеђа у савременом локалном контексту, значај и однос према архитектонским и природним вредностима, као и однос некадашњег и садашњег социокултурног контекста кроз испитивање понашања и потреба корисника. На овај начин у истраживању се постављају аспекти према којима се препознају потенцијали задатог простора - у односу на опште карактеристике простора као културног наслеђа, архитектонских, програмских и природних вредности кроз паралелу пређашњег и садашњег контекста, тренутног стања које подлеже спонтаном коришћењу и вредности саме локације ових карактеристика унутар градског ткива данас.

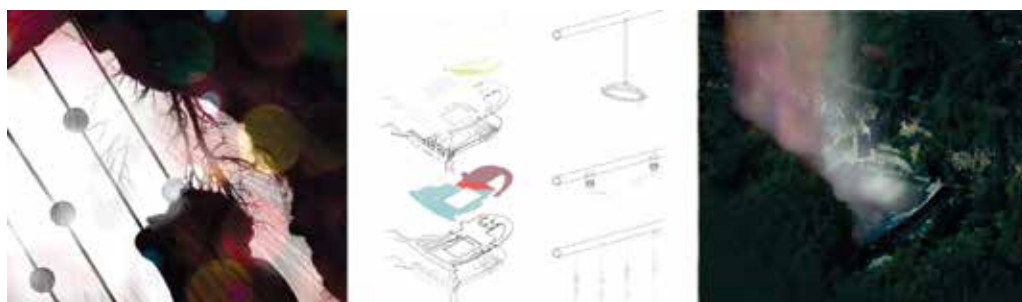
Предности креативног процеса истраживања кроз пројекат леже управо у независности од уврежених вредности и стандарда који су делимично одговорни за статус и стање појединих места. Он потпуно слободно, ослањајући се искључиво на препознавање вредности посматраног локалног контекста у односу на савремено окружење, токове и трендове, креира нову слику. Овај процес као такав представља најбољи параметар за проблематизовање реалног стања, кроз нова гледишта и визије. На основу претходно наведених аспеката пројектантске анализе и сопственог тумачења задате теме архитектуре слободног времена, студенти дају своја виђења задатог простора која се могу сврстати у 3 групе:

1. Визије и трансформације везане за потенцијале општих карактеристика напуштених простора – рушевина и културног наслеђа (Александар Бурсаћ, Душан Цветковић, Миона Милџић, Ана Душмановић). Радови интерпретирају промишљање вредности затеченог стања, које иницира идеју о рекреативним садржајима који се најбоље уклапају у препознати идентитет, историјске и природне вредности, али и представљају адекватан одговор на савремене облике коришћења локације (СПА центри, спортски садржаји, галерије, музеји итд.). Циљ је адекватно истицање вредности локације у савременим условима (слика 1).

Слика 1. Пројекат А. Бурсаћ, СПА као медијум комуникације са контекстом

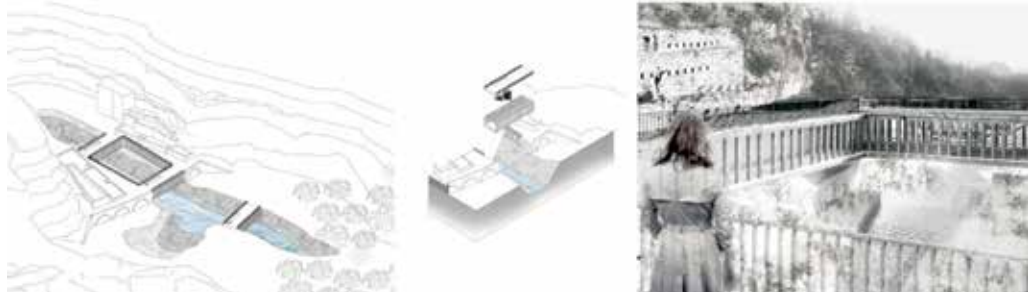
2. Визије и трансформације везане за личне импресије о задатом простору (Александра Богдановић, Богдан Брдар, Марија Бјелић, Петар Опачић, Стефан Гашпаревић). Пројекти се ослањају на личну импресију и доживљај, независно од општинских карактеристика и вредности, што води ка драстичнијим програмским трансформацијама локације. Циљ је истраживање свих врста активности које припадају слободном времену у савременом контексту и нивоа трансформације самог простора (слика 2). У оквиру ове групе развијају се најразличитија пројектантска решења која локацију радикално трансформишу до врло ексцентричних облика, полазећи искључиво од личног утиска и субјективног доживљаја локације (борилиште, сауна, јавно купатило, воћњак итд.).

Слика 2. Пројекат М. Бјелић, Киша на Топчидерској летњој сцени

3. Нова архитектура слободног времена (Бојана Јерковић, Давид Брбаклић, Машан Петровић). Ова група полази од новог просторно-програмског решења које припада ауторском виђењу архитектуре слободног времена, независно од локалних просторних карактеристика (алпинизам, појединачно релаксирање, поглед као вид рекреације итд.). Циљ пројекта је управо испитивање садејства новог решења са локацијом (слика 3). Пројекти ове групе, као и претходне, резултују појединим радикалним трансформацијама датог простора, али као резултат другачијег пројектантског поступка. Наиме, док у претходном случају програми настају као резултат импресије о

локацији, у овом случају они су пројектантска одлука коју аутор доноси на почетку, ослањајући се искључиво на истраживање рекреативних садржаја и њима припадајућих програма, независно од контекста у коме реагују.

Слика 3. Пројекат М. Петровић, Шавови, веза стена путем рекреативних садржаја

Закључак

Анализирајући локацију Топчидерске летње позорнице као својеврсно културно наслеђе, ослањајући се са једне стране на теоретска тумачења простора оваквих карактеристика, а са друге стране на истраживање кроз пројекат, проблематизују се ставови и однос према културним пределима у условима данашњице. Са аспекта теоретских тумачења, историјске, просторне и амбијенталне вредности аутентичне архитектуре летње сцене и специфичности саме локације, али и стање запуштености и девастираности, производе естетику изражених емоционалних и чулних ефеката задовољства, што подстиче рекреативни карактер као потенцијал оживљавања ових простора. Пропадање и удаљавање од првобитног стања корисности, упућује нас на проблем гашења и нестајања архитектуре у примарном смислу, али и на стицање нових особина које се у савременим условима могу препознати као потенцијали њеног оживљавања и трансформације. Они се огледају у специфичним доживљајима под утицајем сублимног, живописног и романтичног карактера који одају ефекте уметности, историјских вредности, истовременог дивљења и нереалног страха пред застрашујућим призором, али и опуштања и релаксирања пред природним амбијентом. Аконтекстуалност ових простора отвара потенцијал отклона од уобичајеног окружења, те они постају места критичког погледа на савремени контекст и стимуланс креативног деловања. Пројектантско деловање као медиј провере препознатих особина кроз креативни процес, на предмету Рекреативни садржаји - Савремени Пројектантски Аспекти на Мастер студијама Архитектонског факултета, представља адекватан начин испитивања могућих трансформација локације Топчидерске летње сцене сходно препознатим потенцијалима и потребама данашњице. Истраживање је резултовало најразличитијим просторно-програмским решењима која отварају нова гледишта на тумачење културног наслеђа у савременом локалном контексту, значај и одношење према архитектонским

и природним вредностима, однос некадашњег и садашњег социо-културног контекста кроз испитивање понашања и потреба корисника. Са једне стране, овај поступак подстиче несметане пројектантске визије простора чије се стање данас сматра проблематичним, а са друге, инспирисан специфичним вредностима ове локације, резултује мноштвом просторно-програмских решења, чиме отвара ново поље пројектантског деловања - архитектуру слободног времена.

Напомене

- ¹ Михајлов, С: Летња позорница у Топчидеру, Наслеђе, 120-127.
- ² Маневић, З: Лексикон Српских архитеката XIX и XX века, *Клуб архитеката, Београд*, 1999, 174-175.
- ³ Богуновић, С: Архитектонска Енциклопедија Београда XIX и XX века, Београдска књига, Београд, 2005, 1114-1115.
- ⁴ Korsmeyer, C: Symposium: The Aesthetics of Ruin and Absence *Journal of Aesthetics & Art Criticism*, 2014, 429-449.
- ⁵ Whately, T: *Observation on modern gardening*, London, 1770. Опонашање и наглашавање особина природе је основни циљ креирања врта. Рушевина у овом контексту симболизује надвладавање природе над људским стваралаштвом и пустошење места које је некада било насељено. Пејзаж се гради спонтано, узимајући у обзир не само разноликост амбијената, већ и немогућност потпуне контроле њихове промене током времена.
- ⁶ Burke, E: *A Philosophical Inquiry in to the origin of our ideas of The Sublime and Beautiful*, R. and J. Dodsley, London, 1757. Према Буркеу, различита емоционална искуства су пут ка разумевању уметности кроз естетски концепт сублимног. Смена негативних и позитивних емоција путем перцепције објекта, изазвана је, поред ефекта дивљења и ефектом загонетности и нејасности. Сублимно је оно што појачава емоцију појединца, самим тим и естетски ефекат уметничког.
- ⁷ Foucault, M: *Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias*, *Architecture /Mouvement/ Continuité*, 1984. Према Фукоу, хетеротопије представљају стварна места измештена из значења – друга места. Она се у реалном контексту могу лоцирати физички, али по свом значењу, доживљају, функцији и времену из ког потичу не припадају том контексту, што њихову природу чини дуалном – она су истовремено и реална и нереална.
- ⁸ Никезић, А., Јанковић, Н: Станице нове природности у савременом граду, Утицај климатских промена на планирање и пројектовање, 2012, 110-127.
- ⁹ Simmel, G: *The Metropolis and Mental Life*, Macmillan, London, 1995.
- ¹⁰ Edensor, T: *Sensing the ruin, Sences and Society*, 2007, 217-232. Потенцијал у целокупном карактеру напуштених простора који се унутар уобичајности и равномерности једнаких искустава у граду препознају као другачији. Као такви, они су места критичког погледа на савремене околности, неосвојени простори спремни да прихвате друге ставове и реаговања – простори за експерименте.
- ¹¹ Edensor, T: *Industrial Ruins, Spaces, Asthetics and Materiality*, Berg, New York, 2005.

**VII Конференција
КУЛТУРНИ ПРЕДЕО**

ЛИСТА АУТОРА

Мсц Владимир Бојковић, спец. арх, докторанд

сарадник у настави, Universita Politecnica Delle Marche, Анкона, Италија
bojkovicv@gmail.com

Марко Грковић, дипл. археолог / мастер економиста, стручни сарадник

Завод за заштиту споменка културе Крагујевац
Marko.grkovic@kulturnonasledje.com

Александра М. Дабижић, дипл. историчар уметности, виши стручни сарадник

Завод за заштиту споменика културе града Београда
aleksandra.dabizic@beogradskonasledje.rs

Тихомир Дражић, дипл.инж.арх, саветник

Завод за заштиту споменика културе Ваљево
dratih@ptt.rs

Ана Зорић, маст. инж. арх, асистент

Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
ana.zoric@arh.bg.ac.rs

М.арх. Бојана Јерковић, асистент

Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
bojana.jerkovic@arh.bg.ac.rs

Марија Каличанин-Крстић, дипл.археолог, стручни сарадник

Завод за заштиту споменка културе Крагујевац
m.kalicanin.krstic@gmail.com

Мр Неда Кнежевић, дипл археолог, кустос

директорка Музеја историје Југославије
neda.knezevic@mij.rs

Соња Костић, дипл. историчар уметности

Урбанистички завод Београда ЈУП
sonja.kostic@urbel.com

Мр Ивана Лукић, дипл.инж.арх.

независни истраживач
sandil@eunet.rs

Арх. Игор Рајковић, доцент

Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
igor.fakultet@arh.bg.ac.rs

Ана Станојевић, маг. инж. арх, докторанд

Сарадник у настави, Грађевинско – Архитектонски факултет у Нишу
stanojevicananina@yahoo.com

Др Ксенија Стевановић, дипл.инж.арх.

Завод за заштиту споменика културе Ваљево
ksenija.stevanovic@vaza.co.rs

Нинослав Ћирић, маг. инж. арх, докторанд

Сарадник у настави, Грађевинско - Архитектонски факултет у Нишу
ninoslav.ciric89@gmail.com

Александра Угриновић, маг. инж. арх.

a.ugrinovic92@gmail.com

Арх. Небојша Фотирић, доцент

Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
fotiric@arh.bg.ac.rs

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Установа културе од националног значаја

Калемегдан Горњи град 14, 11000 Београд
Тел: +381 (0) 11 3287 557
Факс: +381 (0) 11 3284 411
е-mail: zzskgb@beotel.rs
www.beogradskonasledje.com

ПРЕЛОМ И ШТАМПА
Artprint, Нови Сад

ТИРАЖ
300 примерака

Публиковање Зборника и одржавање Конференције омогућио је
Секретаријат за културу Скупштине града Београда

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

930.85(497.11)"19/20"(082)
72.01(497.11)(082)

ЗАВОД за заштиту споменика културе града Београда.
Конференција (7 ; 2016 ; Београд)

Културни предео : зборник радова / Завод за заштиту
споменика културе града Београда, VII конференција, Београд,
2016. године ; [уредник Нада Живковић]. - Београд : Завод за
заштиту споменика културе града Београда, 2016 (Нови Сад :
Art print). - 152 стр. : илустр. ; 25 cm

Тираж 300. - Стр. 7: Предговор / Уредник. - Напомене и
библиографске референце уз поједине радове. - Библиографија
уз сваки рад. - Abstracts.

ISBN 978-86-89779-36-3

а) Културна добра - Србија - 20в-21в - Зборници
б) Архитектура - Естетика - Србија - Зборници

COBISS.SR-ID 226522636

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ
СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ
ГРАДА БЕОГРАДА
www.belgradeheritage.com

